TILNI O‘QITISH, O‘RGANISH VA BAHOLASHDAGI INNOVATSIYALAR

Ismoilova Shahnoza
SamDCHTI talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada chet tillarini o‘qitish va baholashdagi zamonaviy tendensiyalar, xususan, raqamli texnologiyalar, sun’iy intellekt va yangi metodik yondashuvlarning o‘rni tadqiq etiladi. Tadqiqot metodologiyasi kompleks tahlilga asoslangan bo‘lib, natijalar ta’limda individuallashtirish va texnologik integratsiyaning ahamiyatini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: Innovatsiya, sun’iy intellekt, gamifikatsiya, CEFR, adaptiv baholash, CLIL, VR/AR, raqamli pedagogika.

Kirish Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya davrida til o‘rganish shunchaki grammatik qoidalarni o‘zlashtirishdan iborat emas, balki madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini shakllantirish jarayoniga aylandi. An’anaviy "o‘qituvchi markazli" model o‘rnini "talaba markazli" (student-centered) yondashuv egallamoqda. Dolzarbligi: Axborot oqimining tezlashishi va masofaviy ta’limning ommalashishi til o‘qitishda yangi vositalarni (LMS, AI, mobil ilovalar) qo‘llashni zaruratga aylantirdi. Ushbu maqolaning maqsadi — zamonaviy til ta’limidagi eng samarali innovatsiyalarni tahlil qilish va ularning baholash tizimidagi o‘rnini ko‘rsatib berishdir.

Metodlar Tadqiqot jarayonida quyidagi kompleks metodlardan foydalanildi: Tizimli adabiyotlar tahlili (Systematic Review): Scopus va Web of Science bazalaridagi "Digital Pedagogy" va "AI in ELT" yo‘nalishidagi so‘nggi 5 yillik ilmiy ishlar o‘rganildi. Pedagogik kuzatuv va Eksperiment: Talabalar ikki guruhga (nazorat va eksperimental) ajratilib, darslarda VR ko‘zoynaklari va gamifikatsiya vositalarining (Kahoot, Quizizz) samaradorligi solishtirildi. Sotsiologik so‘rovnoma: 200 nafar talaba va 50 nafar o‘qituvchi o‘rtasida onlayn so‘rovnoma o‘tkazilib, ularning innovatsion baholash tizimlariga (E-portfolio, Peer-assessment) bo‘lgan munosabati aniqlandi. Miqdoriy tahlil: Olingan natijalar statistik tahlil qilinib, talabalarning o‘zlashtirish darajasi foiz ko‘rsatkichlarida ifodalandi.

Natijalar Tadqiqot natijasida quyidagi innovatsiyalar til ta’limini samarali shakllantirayotgani aniqlandi: O‘qitishda (Teaching): CLIL (Content and Language Integrated Learning) va Flipped Classroom metodlari qo‘llanilganda, talabalarning darsdagi nutqiy faolligi 45% ga oshgani kuzatildi.O‘rganishda (Learning): Mobile-Assisted Language Learning (MALL) va sun’iy intellekt (ChatGPT) bilan muloqot qilish orqali talabalar o‘z mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini (learner autonomy) 30% ga yaxshilashgan. Baholashda (Assessment): Computerized Adaptive Testing (CAT) tizimi joriy etilishi natijasida baholash vaqti 2 barobar qisqardi va xolislik (objectivity) ko‘rsatkichi sezilarli darajada ko‘tarildi. Sun’iy intellekt yordamida talaffuzni (pronunciation) tekshirish texnologiyasi talabalardagi fonetik xatolarni 25% ga kamaytirdi

Muhokama Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, innovatsiyalarni joriy etish faqatgina texnik vositalarga bog‘liq emas. O‘qituvchining raqamli kompetensiyasi (TPACK) hal qiluvchi rol o‘ynaydi. VR/AR texnologiyalari talabani til muhitiga "sho‘ng‘itish" (immersion) orqali psixologik to‘siqlarni yengishga yordam beradi. Baholashdagi innovatsiyalar (masalan, diagnostik va shakllantiruvchi baholash) o‘quvchining kuchsiz tomonlarini dars jarayonidayoq aniqlash imkonini beradi.

XULOSA O‘tkazilgan tadqiqotlar va metodologik tahlillar shuni ko‘rsatadiki, global raqamli transformatsiya davrida til o‘qitish tizimi tubdan yangilanish bosqichiga qadam qo‘ydi. Olingan natijalar asosida quyidagi yakuniy xulosalarni shakllantirish mumkin:
1. Ta’lim Paradigmasining Transformatsiyasi

Bugungi kunda til o‘qitish shunchaki grammatik qoidalarni yodlatish emas, balki talabaning raqamli dunyoda muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilmoqda. Tadqiqot natijalari kelajak tili ta’limining o‘zagi sifatida "Blended Learning" (Aralash ta’lim) modelini ko‘rsatmoqda. Ushbu modelda:

Inson omili: Pedagog endi bilim manbai emas, balki talabaning individual rivojlanishini yo‘naltiruvchi mentor va moderator vazifasini bajaradi.

Texnologik omil: Sun’iy intellekt va raqamli platformalar ta’limni shaxsiylashtirish, ya’ni har bir talabaning o‘zlashtirish darajasiga moslashish imkonini beradi.
2. Ijtimoiy-Psixologik Barqarorlik Masalasi

Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, yoshlarning 45 foizi kuniga 5-6 soat vaqtini ijtimoiy tarmoqlarda o‘tkazadi. Bu ko‘rsatkich "raqamli gigiyena" muammosini keltirib chiqarmoqda. Motivatsiya va o‘zlikni baholash: "Ideal hayot" effekti tufayli yoshlarning 35 foizida o‘z hayotidan norozilik hissi paydo bo‘lishi kuzatilgan.

Yechim: Innovatsion ta’lim tizimi yoshlarni ijtimoiy tarmoqlardagi samarasiz vaqtdan voz kechib, virtual olamdan maqsadli ta’limiy vosita sifatida foydalanishga (bu borada 60 foiz respondent ijobiy fikr bildirgan) o‘rgatishi lozim.
3. Baholash Tizimidagi Evolyutsiya

An’anaviy imtihonlar o‘rnini egallayotgan adaptiv testlar va E-Portfolio tizimi talabaning real salohiyatini aniqroq baholash imkonini bermoqda. Bu tizim talabaning faqat xatolarini emas, balki uning o‘quv yili davomidagi progressini (o‘sish dinamikasini) ko‘rsatib beradi.
4. Amaliy Tavsiyalar va Istiqbollar

Til ta’limini samarali tashkil etish uchun nafaqat texnik vositalar, balki "Ma’naviy immunitet" va "Tanqidiy fikrlash" ko‘nikmalarini shakllantirish shart. Shu maqsadda: Ta’lim jarayoniga klassik adabiyotlar (Cho‘lpon, Hemingway asarlari) mutolaasini chuqur integratsiya qilish lozim. Yoshlarda axborot xavfsizligi va kiberbullingdan himoyalanish madaniyatini yuksaltirish til o‘qitish metodikasining ajralmas qismiga aylanishi zarur. Kelajak tili ta’limi — bu insoniy mahorat va algoritmlarning o‘zaro uyg‘unligidir. Algoritmlar texnik bazani mustahkamlasa, inson omili tilning ruhini, madaniyatini va axloqiy mezonlarini saqlab qoladi. Aralash ta’lim modeli esa raqamli qaramlikni raqamli imkoniyatga aylantirishning yagona to‘g‘ri yo‘lidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1.Richards, J. C., & Rodgers, T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press. 2014

2.Twenge, J. M iGen: Why Today's Super-Connected Kids Are Growing Up. Atria Books.2017

3.Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages (CEFR): Companion volume. Strasbourg. 2020

4.Hockly, N. Focus on Learning Technologies. Oxford University Press. 2016

5.Stockwell, G. Mobile-Assisted Language Learning: Concepts, Contexts and Challenges. Cambridge University Press.2022

6.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. Chet tillarini o‘rganishni ommalashtirishni sifat jihatidan yangi bosqichga ko‘tarish chora-tadbirlari to‘g‘risida. 2021
7.Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. Social Networking Sites and Addiction. IJERPH. 2017
8. Begbudieva P.Sh. Communicative Language Teaching: Theoretical Foundations, Pedagogical Orientations and Contemporary Challenges // Innovation and Integrity.-Spain 2026.-p.44-48.